

ДРАПАЙЛО В. В.,
аспірант кафедри морського
та митного права
(Національний університет
«Одеська юридична академія»)

УДК 342.951:351.82

ПОНЯТТЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ЗБЕРІГАННЯ ТОВАРІВ ПІД МИТНИМ КОНТРОЛЕМ ЯК РІЗНОВИДУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕЖИМУ

У статті досліджується поняття правового режиму зберігання товарів під митним контролем. Обґрунтовується, що правовий режим зберігання товарів під митним контролем є різновидом адміністративно-правового режиму та не є митним режимом. Визначаються загальні ознаки правового режиму зберігання товарів під митним контролем.

Ключові слова: правовий режим, адміністративно-правовий режим, зберігання товарів під митним контролем, митний режим, митний контроль.

В статье исследуется понятие правового режима хранения товаров под таможенным контролем. Обосновывается, что правовой режим хранения товаров под таможенным контролем является разновидностью административно-правового режима и не является таможенным режимом. Определяются общие признаки правового режима хранения товаров под таможенным контролем.

Ключевые слова: правовой режим, административно-правовой режим, хранение товаров под таможенным контролем, таможенный режим, таможенный контроль.

The article deals with notion of legal regime of storing goods under customs control. It is proved that legal regime of storing goods under customs control is not a customs regime however legal regime of storing goods under customs control is substantiated as being a kind of administrative-legal regime. Common features of legal regime of storing goods under customs control are identified in the article.

Key words: legal regime, administrative-legal regime, storage of goods under customs control, customs regime, customs control.

Вступ. Нормами митного права регулюється численна кількість відносин, пов'язана з переміщенням товарів та транспортних засобів через митний кордон, а також перебуванням останніх під митним контролем. Окреме значення відіграють відносини зберігання товарів під митним контролем, адже належне регулювання цих відносин сприяє забезпеченню законності у митній справі, ефективності діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, захисту економічних інтересів та внутрішнього ринку держави. У цьому контексті актуальним виглядає дослідження поняття та природи правового режиму зберігання товарів під митним контролем як окремого адміністративно-правового режиму.

Окрему увагу адміністративно-правовим режимам приділяли такі вчені, як В.Б. Авер'янов, О.В. Адабаш, В.В. Белявцева, Ю.П. Битяк, Д.Н. Бахрах, Б.А. Кормич, А.В. Корнієць, С.О. Кузніченко, Т.П. Мінка, Р.І. Остапенко та інші. Водночас комплексні дослідження поняття та правової природи правового режиму зберігання товарів під митним контролем на теперішній час відсутні.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження поняття правового режиму зберігання товарів під митним контролем та співвідношення його із адміністративно-правовим режимом.

Результати дослідження. Поняття «режим» є похідним від латинського *regimen*, що в перекладі означає: 1) управління, командування, старшування, завідування, керівництво;

2) кермо, руль; 3) керівник, голова [1, с. 863]. Вказане визначення режиму ототожнює його із управлінням, керівництвом, що цілком кореспондує з предметом адміністративного права, який традиційно пов'язують з регулюванням відносин у сфері державного управління [2, с. 23; 3, с. 28–29; 4, с. 7], та дозволяє виділяти різноманітні адміністративно-правові режими (що буде розглянуто далі у цій праці).

Однією з галузей, що найбільш активно використовує правові режими у регулюванні суспільних відносин, безумовно є адміністративне право, а також пов'язані з ним комплексні галузі права, у тому числі й митне.

С.В. Ківалов та Л.Р. Біла визначають адміністративно-правовий режим, як самостійний інститут з організаційно-забезпечувальними елементами, спрямований на встановлення оптимальних, з точки зору держави, відносин у конкретній, порівняно вузькій, однак життєво важливій сфері, яка забезпечує безпеку особи, суспільства і держави [10, с. 195].

Ю.А. Тихомиров зазначає, що адміністративно-правові режими мають не тільки «надзвичайний» та «екстраординарний» характер. Їх не слід «ототожнювати ні з загально-правовим регулюванням, ні з процесом реалізації права», так як «вони є особливим видом регулювання, у межах якого створюється і використовується специфічна комбінація юридичних, організаційних та інших засобів для забезпечення того або іншого державного стану» [11, с. 400–401].

О.В. Адабаш зазначає, що сутність адміністративно-правового режиму полягає у сукупності заходів адміністративно-правового впливу, передбачених законом, що встановлюють межі поведінки, визначають заборони та обмеження щодо вчинення окремих дій, забезпечується засобами державного примусу, яким наділені компетентні органи чи особи, метою якого є забезпечення безпеки держави в цілому або в окремій, важливій для неї сфері діяльності [9, с. 39].

У своїй монографії такі вчені як В.Я. Настюк і В.В. Бєлевцева розглядають адміністративно-правовий режим як режим «національного» права публічної влади, що включає чотири основні принципи: адміністративної юстиції як форми розв'язання конфліктів; особливого порядку видання та дії режимних актів державного управління; законності, що означає «зв'язаність» правом державної адміністрації з іншими суб'єктами виконавчої влади; відповідальності органів державної влади за заподіяні збитки чи інші винні дії [12, с. 25].

Поряд із загальногалузевим адміністративно-правовим режимом у науці адміністративного права виділяються також внутрішньогалузеві режими [2, с. 282–283; 13, с. 510–512].

Зокрема вчені-адміністративісти виділяють та досліджують адміністративно-правові режими воєнного стану [16], інформації з обмеженим доступом [15; 19] та захисту обігу інформації [17], державного кордону [27], захисту державної таємниці [20], прикордонний режим [14], обігу зброї [21; 24], антитерористичної операції [25], перебування в Україні іноземців та осіб без громадянства [18], надзвичайні адміністративно-правові режими [22], господарської діяльності [23], підприємницької діяльності [26] тощо. Наведені напрямки наукових досліджень дозволяють дійти висновку, що адміністративно-правові режими забезпечують специфіку адміністративно-правового регулювання певних станів (воєнного, надзвичайного), діяльності (підприємницької, господарської, антитерористичної операції), обігу певних об'єктів (зброї, наркотичних засобів), захисту певних об'єктів (державної таємниці, інформації) тощо.

Окремі адміністративісти відносять до внутрішньогалузевих адміністративно-правових режимів також митні режими [13, с. 510–512; 2, с. 282–283]. У цьому контексті зазнає підтримки позиція Б.А. Кормича, який, погоджуючись із думкою російського дослідника О.А. Шахматєєва, справедливо зазначає, що митні режими не слід розглядати в якості окремого виду адміністративно-правових режимів, адже в рамках митного режиму важливе значення мають не лише адміністративно-правові норми, які стосуються компетенції митних органів, а й фінансово-правові, якими встановлюється порядок оподаткування. Крім того, важливою особливістю є багатофункціональність системи митних режимів, правове регулювання в її рамках, спрямоване не лише на забезпечення інтересів держави, а й на задоволення потреб учасників зовнішньоекономічних операцій [28, с. 87]. Таким чином, митні режими носять комплексний адміністративно-фінансово-правовий характер.

Вводночас, правовий режим зберігання товарів під митним контролем не слід відносити до митних режимів, що пояснюється так:

по-перше, МКУ надає чітке визначення митного режиму, як комплексу взаємопов'язаних правових норм, що відповідно до заявленої мети переміщення товарів через митний кордон України визначають митну процедуру щодо цих товарів, їх правовий статус, умови оподаткування і обумовлюють їх використання після митного оформлення (п. 25. ч. 1 ст. 4 МКУ) [29]. Як справедливо зазначає Б.А. Кормич, головним функціональним призначенням митного режиму є задоволення потреб громадян і підприємств у переміщенні товарів через митний кордон. На думку вченого, з точки зору мети поміщення товарів у митний режим, можна виділити два завдання, що реалізуються у його рамках: зміна митного статусу товару або отримання дозволу на вчинення певних дій без зміни митного статусу товару [28, с. 92]. Водночас правовий режим зберігання товарів під митним контролем не передбачає процедури їх переміщення через митний кордон, так як товари під час їх зберігання знаходяться на митній території України. Митний режим у митному праві діє незалежно від наявності відносин зберігання товарів під митним контролем, однак іноді режим зберігання товарів під митним контролем діє одночасно із митним режимом. Наприклад, на товар, задекларований у митний режим «митний склад» розповсюджується як дія режиму «митний склад», так і одночасно правового режиму зберігання товарів під митним контролем, але важливо зауважити, що останній буде похідним від митного режиму «митний склад», тому що митний режим «митний склад» буде підставою для дії режиму зберігання товарів під митним контролем у таких правовідносинах.

по-друге, ч. 1 ст. 70 МКУ встановлюється вичерпний перелік митних режимів, й такий митний режим, як режим зберігання товарів під митним контролем, у цьому переліку відсутній.

Таким чином, правовий режим зберігання товарів під митним контролем не є митним режимом, однак між вказаними режимами існують певні точки дотику.

Вбачається, що правовий режим зберігання товарів під митним контролем є різновидом адміністративно-правового режиму. Вказана теза може бути підтвердженням шляхом аналізу ознак правового режиму зберігання товарів під митним контролем та співвідношення цих ознак з загальними ознаками адміністративно-правового режиму.

Як зазначалося вище, в адміністративному праві існують різноманітні режими. Загалом усім адміністративно-правовим режимам притаманні певні спільні ознаки.

Так, Н.В. Макарейко виділяє такі ознаки адміністративно-правових режимів:

- встановлюються у сфері публічного управління, сфері діяльності органів виконавчої влади;
- регламентуються, в основному, нормами адміністративного права;
- закріплюють, деталізують правила поведінки громадян, державних органів, громадських об'єднань, підприємств, організацій;
- впроваджуються додаткові обмеження, додаткові обов'язки;
- широко застосовуються адміністративні методи впливу;
- вводиться додатковий контроль за дотриманням правил поведінки громадянами та юридичними особами, а також державною адміністрацією;
- порушення правил режиму тягне за собою застосування додаткових заходів державного примусу [30, с. 56].

Д.Н. Бахрах виділяє ознаки, що притаманні спеціальним адміністративно-правовим режимам:

- 1) сфера їх застосування: встановлюються у сфері діяльності публічної адміністрації, у зв'язку з виконанням органами державної влади та місцевого самоврядування своїх обов'язків забезпечити охорону, безпеку, захист;
- 2) приписи, що формують режимні правила, складаються із заборонюючих та зобов'язуючих адміністративно-правових норм, обмежуючих загальну правосуб'єктність фізичних та юридичних осіб;
- 3) обов'язковими суб'єктами особливих правових режимів є органи виконавчої влади та муніципальної влади;
- 4) порушення правил режиму тягне за собою заходи дисциплінарного та адміністративного примусу [3, с. 485–486].

О.В. Адабаш виділяє такі ознаки адміністративно-правового режиму:

- встановлюється для забезпечення державної безпеки у будь-якій сфері державної діяльності;

- режимні норми, як правило, передбачають певні обмеження;
- є характерною обов'язковою метою введення цього режиму, згідно з якою всі дії спрямовані на її досягнення;
- за дотриманням режимних правил обов'язково повинні наглядати компетентні особи, органи або організації;
- імперативний характер відносин;
- за порушення режимних правил до порушників застосовуються заходи примусу [9, с. 39].

Слід зазначити, що усі вищенаведені різними вченими ознаки адміністративно-правових режимів за своєю суттю та змістом дуже схожі. Тому вбачається за доцільне виділити в контексті даної статті найголовніші ознаки, що притаманні адміністративно-правовим режимам, та розглянути їх у контексті правового режиму зберігання товарів під митним контролем.

Отже, як для адміністративно-правового режиму, так і для правового режиму зберігання товарів під митним контролем характерні такі ознаки:

1) режим встановлюється у сфері діяльності органів державної влади, які, реалізуючи владну компетенцію, забезпечують державну охорону, безпеку та правопорядок. На цей рахунок слід зауважити, що ключовою складовою правового режиму зберігання товарів під митним контролем є саме митний контроль, який, у свою чергу, є інструментом, що впливає на стан захищеності митних інтересів, отже на стан митної безпеки. Адже відповідно до ст. 6 МКУ митна безпека – це стан захищеності митних інтересів України, а саме національних інтересів України, забезпечення та реалізація яких досягається шляхом здійснення державної митної справи. В свою чергу згідно з ч. 1 ст. 7 митний контроль є невід'ємною складовою державної митної справи. Таким чином, правовий режим зберігання товарів під митним контролем сприяє забезпеченню державної безпеки та правопорядку держави в цілому;

2) режимні норми мають імперативний характер, впроваджуються додаткові обмеження та обов'язки. Дійсно, обсяг прав та обов'язків митних правовідносин, пов'язаних зі зберіганням товарів під митним контролем, імперативно урегульований законодавцем. Зокрема, власник товару, що знаходиться під митним контролем, суттєво обмежений у своєму праві власності (володінні, користуванні та розпорядженні). Наприклад, у ст. 203 МКУ чітко визначений обсяг операцій з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем, який власник товарів або уповноважена ним особа з дозволу органу доходів і зборів можуть проводити з цими товарами;

3) дотримання режимних правил забезпечується за допомогою нагляду компетентних осіб, органів або організацій. Стосовно правового режиму зберігання товарів під митним контролем слід зазначити, що суб'єктам владних повноважень митного органу законодавцем надані повноваження щодо здійснення певних дій, які забезпечують дотримання та виконання суб'єктами митних правовідносин законодавства України з питань митної справи. Так, відповідно до ч. 1 ст. 343 МКУ посадовими особами органу доходів і зборів за письмовим рішенням керівника цього органу або особи, яка виконує його обов'язки, може здійснюватися огляд територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, магазинів безмитної торгівлі, територій вільних митних зон та інших місць, де знаходяться товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено на органи доходів і зборів. Крім того, з метою забезпечення здійснення органами доходів і зборів митного контролю товарів на територіях підприємств, вільних митних зон, митних складів, складів тимчасового зберігання, а також в інших місцях, визначених відповідно до МКУ, створюються зони митного контролю (ч. 1 ст. 329 МКУ);

4) порушення правил режиму тягне за собою застосування додаткових заходів державного примусу. Наприклад, відповідно до ч. 1 ст. 333 МКУ органи доходів і зборів у межах своїх повноважень, визначених МКУ, мають право застосовувати примусові заходи до порушників режиму зони митного контролю. Що ж стосується відповідальності за порушення митних правил, то за приклад можна взяти положення ст. 478 МКУ, де зазначається, що проведення з товарами, що зберігаються в режимі митного складу на митних складах, операцій, передбачених частиною другою статті 127 цього Кодексу, без дозволу органу доходів і зборів тягне за собою накладення штрафу в розмірі двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Висновки. Таким чином, вбачається, що ознаки, притаманні адміністративно-правовому режиму, характерні й для режиму зберігання товарів під митним контролем, отже, можна стверджувати, що правовий режим зберігання товарів під митним контролем є різновидом адміністративно-правового режиму.

Перспективним виглядає здійснення нових адміністративно-правових досліджень, присвячених визначенню структури та специфічних ознак правового режиму зберігання товарів під митним контролем.

Список використаних джерел:

1. Дворецкий И.Х. Латинско-русский словарь. – М. : Русский язык, 1976. – Изд. 2-е, перераб. и доп. – 1096 с.
2. Битяк Ю.П. Адміністративне право: підручник / Ю.П. Битяк, В.М. Гарашук, В.В. Богущкий та ін.; за заг. ред. Ю.П. Битяка, В.М. Гарашука, В.В. Зуй – Х. : Право, 2010. – 624 с.
3. Бахрах Д.Н. Административное право : учебник / Д.Н. Бахрах, Б.В. Россинский, Ю.Н. Стариков. – М. : Норма, 2008. – 3-е изд., пересмотр. и доп. – 816 с.
4. Авер'янов В.Б. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : у двох томах. – Т. 1. Загальна частина. – 2004. – 584 с.
5. Алексеев С.С. Общие дозволения и общие запреты в советском праве. – М. : Юрид. лит., 1989. – 288 с.
6. Мухаев Р.Т. Теория государства и права : учебник для вузов / Р.Т. Мухаев. – М. : «Издательство ПРИОР», 2001. – 1104 с.
7. Теория государства и права : Учебник для вузов / Под ред. проф. В.М. Корельского и проф. В.Д. Перевалова. – 2-е изд., изм. и доп. – М. : НОРМА, 2002. – 616 с.
8. Скакун О.Ф. Теорія права і держави : Підручник. – К. : Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. – 520 с.
9. Адабаш О.В. Поняття, сутність та ознаки адміністративно-правових режимів / О.В. Адабаш // Європейські перспективи. – 2013. – № 12. – С. 36–40. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/evpe_2013_12_8.pdf.
10. Адміністративне право України: підручник / за ред. С.В. Ківалова. – О., 2003. – 1124 с.
11. Тихомиров Ю.А. Административное право и процесс : полный курс / Ю.А. Тихомиров. – М., 2001. – 698 с.
12. Настюк В.Я. Адміністративно-правові режими в Україні: монографія / В.Я. Настюк, В.В. Белевцева. – Х. : Право, 2009. – 128 с.
13. Остапенко Р.І. Адміністративне право: навч. пос./О.І. Остапенко, З.Р. Кісіль, М.В. Ковалів, Р.В. Кісіль. – К. : Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. – 536 с.
14. Царенко С.І. Адміністративно-правове регулювання та забезпечення прикордонного режиму Державною прикордонною службою України : 12.00.07 : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / С.І. Царенко // Міжрегіон. акад. управління персоналом, Київ, 2014. – 20 с.
15. Ліпкан В.А. Адміністративно-правовий режим інформації з обмеженим доступом в Україні : монографія / В.А. Ліпкан, В.Ю. Баскаков // Глобальна організація союзницького лідерства // АН вищої освіти України, Київ : Вид. О.С. Ліпкан, 2013. – 345 с.
16. Кузнichenko С.О. Адміністративно-правовий режим воєнного стану : монографія / С.О. Кузнichenko ; Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. Харків : Право, 2014. – 233 с.
17. Белявцева В.В. Напрями удосконалення законодавства з питань адміністративно-правового режиму захисту обігу інформації / В.В. Белявцева // Митна справа (Митний комплект) : Митні правила. – 2012. – № 6 (ч. 2, кн. 2). – С. 517–523.
18. Мінка Т.П. Поняття та зміст адміністративно-правового режиму перебування в Україні іноземців та осіб без громадянства / Т.П. Мінка // Право і суспільство. – 2012. – № 4. – С. 82–85.
19. Шарабурина О.О. Організаційні аспекти забезпечення адміністративно-правового режиму інформації з обмеженим доступом / О.О. Шарабурина // Часопис Київського університету права. – 2012. – № 1. – С. 158–162.
20. Баскаков В.Ю. Адміністративно-правовий режим захисту державної таємниці: стан і перспективи / В.Ю. Баскаков // Підприємництво, господарство і право. – 2012. – № 2. – С. 66–68.
21. Корнієць А.В. Поняття та види адміністративно-правових режимів обігу зброї / А.В. Корнієць // Південноукраїнський правничий часопис : Щоквартал. наук. журн. 1997. – 2009. – № 4. – С. 154–158.

22. Кузнiченко С.О. Надзвичайнi адмiнiстративно-правовi режими : монографiя / С.О. Кузнiченко. – Сiмферополь : Кримнавчпеддержав, 2010. – 273 с.
23. Васильєва Т.С. Адмiнiстративно-правовий режим господарської дiяльностi в Украiнi : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Т.С. Васильєва ; Харкiв. нац. ун-т внутр. справ. Х., 2011. – 20 с.
24. Кузнiченко С.О. Теоретичнi проблеми визначення мети та об'єкта адмiнiстративно-правового режиму обiгу зброї в Украiнi / С.О. Кузнiченко // Право i суспiльство. – 2010. – № 6. – С. 122–127.
25. Семенюк О.П. Адмiнiстративно-правовий режим антитерористичної операцiї / О.П. Семенюк // Пiдприємництво, господарство i право : Щомiсячний науково-практичний господарсько-правовий журнал. – 2009. – № 6. – С. 72–75.
26. Ковальова М.В. Адмiнiстративно-правовi режими пiдприємницької дiяльностi в Украiнi : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / М.В. Ковальова ; Харкiв. нац. ун-т внутр. справ. Х., 2007. – 20 с.
27. Серватюк Л.В. Латентнiсть адмiнiстративних правопорушень, пов'язаних з порушенням режиму державного кордону // Вiсник Академiї правових наук Украiни: зб. наук. праць. – 2007. – № 2. – С. 255–263.
28. Кормич Б.А. Митнi режими як iнститут митного права / Б.А. Кормич // Митна справа. – 2013. – № 6. – С. 86–92.
29. Митний кодекс Украiни вiд 13 березня 2012 року № 4495-VI // Офiцiйний вiсник Украiни. – 2012. – № 32. – Ст. 1175.
30. Макарейко Н.В. Административное право: конспект лекций / Н.В. Макарейко. – М.: Высшее образование, 2009. – 5-е изд., перераб. и доп. – 189 с.

ЄФІМЕНКО Л. Л.,
аспірант
(Національний університет державної
податкової служби України)

УДК 347.73

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ: СТАН І ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Стаття присвячена сучасному стану правового регулювання виконання Державного бюджету України, а також дослідженню й удосконаленню наявних проблем у сфері виконання бюджету.

Ключові слова: виконання бюджету, правове регулювання виконання бюджету, доходи й видатки бюджету, дефіцит бюджету.

Статья посвящена современному состоянию правового регулирования исполнения Государственного бюджета Украины, а также исследованию и усовершенствованию существующих проблем в сфере исполнения бюджета.

Ключевые слова: исполнение бюджета, правовое регулирование исполнения бюджета, доходы и расходы бюджета, дефицит бюджета.

The article deals with the current state of legal regulation of the State budget of Ukraine, as well as research and improvement of the existing problems in the sphere of budget execution.

Key words: budget, legal regulation of execution of budget, revenues and expenditures, budget deficit.

